

Otlis Sampimon en Maarten Weber: twee gedreven onderzoekers bij de GD. Ze sloten in december 2009 het jaar goed af, namelijk met het verdedigen van een proefschrift. Sampimon promoveerde op de mastitisverwekker CNS en Weber op de monitoring van paratuberculose. Wetenschappelijke typen? Ja, maar wel met beide benen in de praktijk en gericht op hun onderzoekresultaten die voor de veehouder toepasbaar zijn.

Promovendi met beide

Sampimon (links) onderzocht CNS, Weber paratuberculose.

Otlis Sampimon was jaren geleden al overtuigd van de rol van de bacterie coagulase-negatieve stafylokokken (CNS) in de uiergezondheid. Hij zag het in data en in de praktijk en wist dat melkveehouders er problemen mee hadden. Deze overtuiging heeft hij doorgezet in onderzoek dat mede mogelijk werd gemaakt door het Uiergezondheidscentrum Nederland (UGCN). Met zijn passie hiervoor is hij er eind vorig jaar dan ook op gepromoveerd en heeft hij CNS op de kaart gezet. Momenteel is iedereen ervan overtuigd dat CNS een belangrijke rol speelt als mastitisverwekker.

Conclusies over CNS

De conclusies van zijn promotieonderzoek dat ook een praktijkhoofdstuk bevat: CNS komt op alle melkveebedrijven voor, is zowel een koe- als een omgevingsgebonden kiem, sommige soorten zijn multiresistent, CNS speelt een belangrijkere rol op bedrijven met een lager tankmelkcelgetal, komt meer voor bij vaarzen dan bij oudere koeien. En op probleembedrijven met vaarzenmastitis is het antibioticagebruik vóór afkalven een tijdelijk middel om het probleem aan te pakken.

Vooraf in Nederland

Volgens 'praktijkman' Sampimon komt CNS meer in beeld, omdat veehouders er beter in slagen om de traditionele veroorzakers van uierontsteking, zoals *Staphylococcus aureus*, goed uit te bannen. "CNS is op veel melkveebedrijven al aanwezig, maar pakt vooral zijn kans als het celgetal en het percentage klinische mastitis laag is. Vooral in Nederland is CNS een probleem, omdat we ons hier erg focussen op een goede uiergezondheid."

Extra aandacht voor vaarzen

"CNS maakt het de veehouders lastig, omdat we nog lang niet alles weten over hoe deze groep van stafylokokken de uiergezondheid beïnvloedt", zegt Sampimon. "Sommige soorten zijn multiresistent en kunnen daardoor problemen geven bij de behandeling met antibiotica. Om CNS te bestrijden zijn andere maatregelen nodig. Uit mijn onderzoek blijkt dat vaarzen de CNS vaker met zich meedragen dan oudere koeien. Veehouders moeten dan ook extra aandacht besteden aan de celgetallen van vaarzen op de eerste melkcontrole na afkalven."

"Management als duurzame oplossing"

Checklist invullen

"Een duurzame oplossing zit in de verbetering van managementmaatregelen", zegt Sampimon. Hij adviseert de veehouders om op jaarbasis van tien dieren met een verhoogd celgetal en van tien dieren met klinische mastitis melkmonsters te nemen voor bacteriologisch onderzoek. "Dat geeft een goede basis voor het bedrijfsbehandelplan en voor het juist toepassen van preventieve maatregelen. Daarnaast hebben we een checklist ontwikkeld waarmee de veehouder concreet aan de slag kan en waardoor je voorkomt dat je zaken over het hoofd ziet. Die vult de veehouder samen met de dierenarts in. Niet achter een bureau, maar in de stal."

benen in de praktijk

Maarten Weber stortte zich in zijn onderzoek vooral op de vraag: Hoe kunnen we paratuberculose zo goed mogelijk beheersen, zonder dat de kosten te hoog worden en daarbij voldoen aan de kwaliteitseisen van de zuivel? Op basis hiervan is het Paratuberculose Programma Nederland (PPN) opgezet, inclusief adviezen hoe je paratuberculose kunt aanpakken en voorkomen. "Ook hebben we de bewaking van paratuberculose-vrije bedrijven vereenvoudigd", zegt Weber. "Meer dan 95% van de veehouders is nu via PPN actief bezig met paratuberculose. Die stijging van deelname is denk ik de belangrijkste ontwikkeling in de beheersing van paratuberculose in de afgelopen decennia."

Status A, B of C

"Om een bedrijfsstatus te krijgen in het PPN-programma kiezen de meeste veehouders voor melkonderzoek bij alle melkgevende runderen", schetst Weber. "Bijna alle melkveehouders hebben dat onderzoek nu achter de rug. Dat levert informatie over de mate waarin de infectie voorkomt op het bedrijf of niet. Als paratuberculose aangetoond wordt, krijg je de status B of C. Allereerst is het dan belangrijk om maatregelen te nemen om verdere verspreiding binnen het bedrijf tegen te gaan. Daarnaast wordt op die bedrijven jaarlijks een koppelonderzoek uitgevoerd met als doel de belangrijkste uitscheiders op te sporen en af te voeren. Bij een geheel gunstige uitslag kom je in aanmerking voor status A. Voor het behoud ervan moet je voorzichtig zijn met de aanvoer van runderen en mest van andere bedrijven. Koppelonderzoek voor de bewaking van status A gebeurt eens in de twee jaar. Als onverwacht maar bij één of twee koeien afweerstoffen worden aangetoond, is het verstandig

om dit te laten bevestigen door mestonderzoek. De uitslag hiervan is dan bepalend voor de bedrijfsstatus."

Bedrijfsvoering van belang

Volgens Weber hangt de kans op een gunstige status voor een groot deel af van de bedrijfsvoering. "Voer je wel of niet dieren aan, ben je open of gesloten. Bij de aankoop van dieren loop je het risico van insleep van infectie. Ook de manier waarop je het bedrijf inricht, is heel belangrijk is voor de eventuele verspreiding van de ziekte binnen je bedrijf."

"95% van de veehouders doet nu mee aan PPN"

Kalveren meest gevoelig

Diverse veehouders kennen via hun deelname aan de Preventiewijzer al de maatregelen tegen paratuberculose. "Kalveren zijn het meest gevoelig", zegt Weber. "Je wilt daarom voorkomen dat kalveren in contact komen met mest en melk van dieren die de paratuberculose-bacterie uitscheiden. Daar zijn alle maatregelen op gericht. Dat betekent: afkalven in een schone afkalfstal, kalveren direct bij de moeder weghalen, alleen biest van de eigen moeder geven, na de biestperiode kunstmelk geven, en jongvee apart van volwassen vee huisvesten. En uiteraard voorkomen dat je besmette mest zelf versleept aan bijvoorbeeld je laarzen."